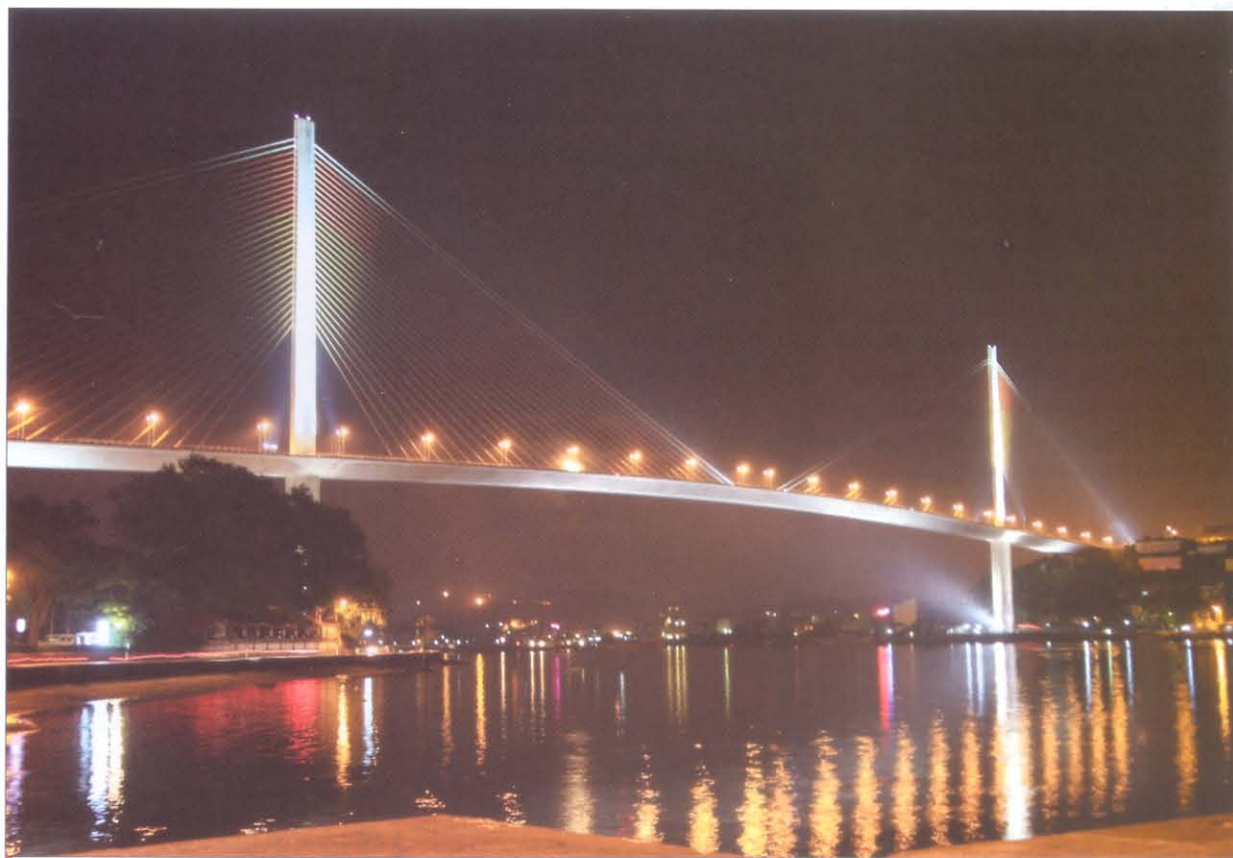

Cầu Bãi Cháy (Quảng Ninh) được xây dựng từ nguồn vốn ODA _ Ảnh: TL

CẮT GIẢM ĐẦU TƯ CÔNG: Xu thế tất yếu của một nền kinh tế mạnh

Năm 2011, lần đầu tiên việc cắt giảm đầu tư công được thực hiện theo tinh thần mới trong Kết luận của Bộ Chính trị về tình hình kinh tế - xã hội năm 2011, với quan điểm trong một vài năm đầu của kế hoạch 5 năm 2011 - 2015 không quá bị câu thúc bởi mục tiêu đạt tốc độ tăng trưởng GDP cao, vì vậy, cắt giảm đầu tư công không chỉ là cắt giảm để chống lạm phát, mà còn là dịp để rà soát tính hợp lý và nâng cao hiệu quả của đầu tư công, thúc đẩy tái cấu trúc nền kinh tế, tạo tiền đề vững chắc cho tăng trưởng cao và hiệu quả hơn ở những năm cuối của kế hoạch 5 năm và tiếp theo...

TS. NGUYỄN MINH PHONG

Chủ trương mới về cắt giảm đầu tư công

Đầu tư công gồm 3 bộ phận cấu thành là đầu tư từ ngân sách nhà nước (NSNN), từ tín dụng đầu tư ưu đãi nhà nước và từ khu vực doanh nghiệp nhà nước (DNNN). Theo tinh thần Nghị quyết 11/NQ-CP ngày 24-2-2011 của Chính phủ, cắt giảm đầu tư công là 1 liệu pháp tất yếu trong lộ trình dài hạn và tổng thể cùng với thắt chặt và điều chỉnh cơ cấu hoạt động tín dụng và tiền tệ nhằm thu hẹp tổng cầu nhanh chóng nhất, giảm sức ép lạm phát tiền tệ và là điều kiện để dồn vốn đầu tư xã hội theo những kênh đầu tư và dự án đầu tư có hiệu quả hơn, nâng cao hiệu quả và giảm dần tỷ trọng đầu tư công trong tổng đầu tư xã hội, kiểm chế lạm phát, kiểm chế nhập siêu, tiết kiệm năng lượng.

Theo hướng dẫn của Bộ Kế hoạch và Đầu tư, những dự án thuộc diện phải đình hoãn, gián tiến độ là các dự án đã được bố trí kế hoạch vốn nhiều năm, nhưng triển khai quá chậm; các dự án không có khả năng thực hiện trong năm 2011 do khó khăn trong giải phóng mặt bằng, hoặc các vướng mắc khác; các địa phương, ngành và DNNN cần tập trung vốn cho các dự án có khả năng hoàn thành trong năm 2011 và các dự án quan trọng, cấp bách, các dự án thuộc ngành nghề sản xuất - kinh doanh chính; không bố trí vốn NSNN và trái phiếu chính phủ cho các dự án chưa đủ thủ tục đầu tư theo quy định, các dự án kém hiệu quả, các dự án mới khởi công trong năm 2011, các dự án sử dụng vốn Trái phiếu chính phủ do nhu cầu mở rộng quy mô..., (không kể các dự án phòng chống, khắc phục thiên tai cấp bách, các dự án sử dụng vốn ODA). Ngoài ra, đối với nguồn đầu tư từ ngân sách thì chưa đặt vấn đề cắt giảm, mà chỉ bố trí, sắp xếp lại để đầu tư hiệu quả hơn; tuy nhiên, các khoản chuyển nguồn và ứng vốn, thông thường trước đây cho

tạm ứng 30% mức vốn của năm sau, thì nay sẽ không được tạm ứng nữa. Các tập đoàn nhà nước phải tự xác định và đình hoãn, gián tiến độ các dự án kém hiệu quả, chưa rõ nguồn vốn...

Trong khi nhiều bộ, ngành, địa phương thực hiện nghiêm túc chủ trương cắt giảm đầu tư công, thì đến nay, vẫn còn một số bộ, ngành, tỉnh, thành phố chần chừ không thực hiện cắt giảm, thậm chí vẫn bố trí vốn cho cả những dự án khởi công mới không thuộc đối tượng Nghị quyết 11.

Theo ghi nhận của Bộ Kế hoạch và Đầu tư, đến nay, các bộ, ngành trung ương vẫn bố trí vốn cho 183 dự án khởi công mới không thuộc đối tượng Nghị quyết 11 và Nghị quyết 83, với số vốn bố trí là 337,6 tỉ đồng. Tại các địa phương, với nguồn vốn hỗ trợ có mục tiêu từ ngân sách trung ương, chỉ có 471 dự án được bố trí 1.762,9 tỉ đồng thuộc đối tượng khởi công mới trong năm 2011; còn 638 dự án không thuộc đối tượng khởi công mới trong năm 2011, nhưng các địa phương vẫn bố trí 1.763,6 tỉ đồng vốn để thực hiện... Chưa kể, các tỉnh thành cũng không "chịu" cắt giảm 2.000 dự án khác sử dụng vốn của ngân sách địa phương, nhưng không thuộc đối tượng khởi công mới trong năm 2011. Với nguồn vốn trái phiếu chính phủ, ngoài 50 dự án thuộc đối tượng khởi công mới với số vốn bố trí là 1.272 tỉ đồng, vẫn còn 344,2 tỉ đồng bố trí vốn cho 333 dự án khởi công mới sai đối tượng. Một số địa phương thậm chí đang tìm cách "xin" Chính phủ không cắt giảm đối với các dự án đã khởi công hoặc đã làm xong thủ tục đấu thầu trước ngày 24-2-2011, hoặc các dự án không thuộc đối tượng khởi công mới, nhưng kho bạc nhà nước tại tỉnh, thành đó đã... "trót" giải ngân. Bên cạnh đó, tâm lý trông chờ Nghị quyết 11 điều chỉnh tiêu chí đình hoãn, gián tiến độ cũng tồn tại ở không ít địa phương vẫn muốn "ôm" dự án...

Chính sách nhà nước luôn ưu đãi chủ đầu tư

Điểm mới đáng lưu ý là, theo Tổng cục Thống kê, những ước tính ban đầu về hiệu quả đầu tư sau loạt chính sách cắt giảm, đình hoãn, gián tiến độ nhiều dự án đầu tư công đã cho thấy dấu hiệu tốt hơn: Nếu loại trừ yếu tố giá, khối lượng đầu tư thực chất là giảm, trong khi hiệu quả đầu tư thông qua tỷ lệ đầu tư so với GDP và tốc độ tăng trưởng GDP lại có sự cải thiện. Mặc dù vậy, vẫn còn những hạn chế cần quan tâm khắc phục.

Thực hiện cắt giảm đầu tư công hiệu quả và hợp lý

Cắt giảm đầu tư công có ảnh hưởng nhất định đến mức tăng trưởng và lợi ích của ngành, địa phương, doanh nghiệp. Do đó, phải thực hiện 1 cách khách quan và triệt để trên cơ sở lợi ích chung, không để các biểu hiện chạy vạy, xin - cho, tư tưởng cục bộ chỉ phối và tránh làm theo kiểu

ư dự án phát triển nhà ở xã hội _ Ảnh: TL

“phong trào”. Thực tế cho thấy, cần chú ý tới mặt trái phát sinh khi cắt giảm đầu tư công, không nên cứng nhắc quá trong cắt giảm, nhất là với các dự án đã hoàn thành tới 70% - 80%, thậm chí 90%. Trường hợp dự án dờ dang chưa thể làm tiếp, cần chọn điểm dừng thi công thích hợp, tiện cho việc nghiệm thu, thanh toán, hạn chế chi phí phát sinh và khó khăn đối với dân cư trên địa bàn, nhất là các dự án giao thông. Người lao động xây dựng, các doanh nghiệp và nhà thầu chia sẻ khó khăn chung, lên phương án tìm thêm việc làm, bảo toàn đội ngũ, nhất là thợ lành nghề, để khi có điều kiện, tiếp tục phát huy tay nghề theo đúng sở trường.

Cắt giảm đầu tư công là 1 việc không dễ dàng, do: Thứ nhất, nhu cầu thực tế cao về vốn đầu tư phát triển ở nhiều địa phương và đơn vị là có thực; thứ hai, sự phân cấp mạnh quản lý nhà nước cho các

địa phương và việc cắt giảm lại do chính các địa phương thực hiện theo hướng dẫn chung của cơ quan chức năng; thứ ba, việc phân cấp đầu tư cho các bộ, ngành, địa phương và DNNN đã không đi kèm với 1 cơ chế kiểm tra, giám sát hiệu quả; thứ tư, các tiêu chí hướng dẫn cắt giảm đầu tư công chưa rõ ràng và cụ thể, nhất là tiêu chí về hiệu quả của dự án đầu tư. Hơn nữa, việc đánh giá hiệu quả lại giao cho chính chủ đầu tư, là các bộ, địa phương, tập đoàn và tổng công ty nhà nước thực hiện, không có sự tham gia của các tổ chức độc lập và sự giám sát xã hội. Cách làm này ít có được sự khách quan, cả do các quan hệ lợi ích cục bộ, nhóm và nhiệm kỳ, cả do tính tự ái của cơ quan có thẩm quyền không muốn bác bỏ các quyết định đầu tư đã ký của mình như 1 bằng chứng về chất lượng ra quyết định đầu tư nói riêng, về năng lực và trách nhiệm quản lý nhà nước

nói chung của mình.

Vì vậy, để cắt giảm đầu tư công theo tinh thần Nghị quyết 11/NQ-CP được thực hiện nghiêm túc và hiệu quả, trước hết, cần cụ thể hóa tiêu chí và các dự án đầu tư công cần cắt giảm và có bước cải cách mạnh mẽ trong khâu thẩm định và ra quyết định đầu tư; đặc biệt, sớm xây dựng và thông qua Luật Đầu tư công. Vai trò của đầu tư công trong nền kinh tế cần được thay đổi theo hướng giảm bớt chức năng “đầu tư để kinh doanh”, tăng cường chức năng “phúc lợi” của đầu tư công; tăng cường đầu tư công cho phát triển kết cấu hạ tầng (giao thông, điện); đầu tư hoặc hỗ trợ một số ngành, lĩnh vực, dự án trọng điểm, mũi nhọn có tác động lan tỏa về mặt công nghệ; đầu tư phát triển và ứng dụng khoa học công nghệ gắn với sản xuất; đầu tư cho giáo dục đào tạo, y tế và phúc lợi xã hội để phát triển nguồn nhân lực có trình độ kỹ thuật cao; nâng cao năng lực quản lý và hiện đại hóa quản lý nhà nước.

Việc đánh giá hiệu quả của các dự án đầu tư công cần có những tiêu chí rất cụ thể, được phân biệt về các mặt kinh tế - xã hội và môi trường. Trên cơ sở định hướng của Chính phủ, các bộ, ngành, địa phương, tập đoàn DNNN phải chủ động hơn, căn cứ vào nhu cầu thực tế, thứ tự ưu tiên của mình để quyết định cắt, giảm, giãn tiến độ ra sao và điều chuyển vốn như thế nào hoặc tự xây dựng cho mình tiêu chí sát sao hơn để thực hiện.

Đặc biệt, cần xác định rõ ràng và chặt chẽ đối tượng và nội dung phân cấp đầu tư, quản lý quy hoạch, kế hoạch, chuẩn bị đầu tư, triển khai thực hiện dự án, quản lý sử dụng vốn, quản lý khai thác dự án. Quy định rõ các hành vi bị cấm và các chế tài đủ mạnh để xử lý các hành vi vi phạm ở các mức độ khác nhau, góp phần ngăn chặn những hành vi tiêu cực và làm cơ sở pháp lý để xử lý các sai phạm trong đầu tư công ❖